

Hieke van Til

Eigen ervaringen als bron van schrijfonderwijs

Luisteren en vertellen kunnen niet zonder elkaar, net als schrijven en lezen. Vertellen en schrijven liggen in elkaars verlengde; schrijven is vertellen op papier. Een taalronde is een uitgekende reeks van elkaar opvolgende werkvormen die alle taaldomeinen vertellen, luisteren, schrijven en lezen op een natuurlijke manier aan elkaar verbindt. Daarbij maakt de taalronde gebruik van de eigen ervaringen van de deelnemers (zie kader). Bij een taalronde zitten leerlingen en leerkracht voornamelijk in de kring. Maar het is niet hetzelfde als een kringgesprek.

Het werken met taalrondes is ontwikkeld voor het basisonderwijs maar blijkt al jaren (volgens Hieke van Til) in de praktijk van Stichting Taalvorming ook prima toepasbaar in het taalonderwijs voor laaggeletterde volwassenen.

Schrijfaanpak Taalvorming

Taalvorming slaat een brug tussen spreken en schrijven. Van vertellen wat je bedoelt stappen leerlingen met behulp van de werkwijze van taalvorming over naar opschrijven wat je bedoelt. De koppeling met lezen bestaat hieruit dat leerlingen bij lezen kennis opdoen die ze bij schrijven kunnen gebruiken: van tekstgenres, tekstopbouw, zinsbouw en woorden. Bij schrijven lezen de leerlingen eigen en andermans teksten met een kritisch oog, begrijpend lezen dus.

De basiswerkvorm van taalvorming is de **taalronde**. In de taalronde wordt stapsgewijs in verschillende rondes toegewerkt naar de schrijfopdracht waarbij mondelinge en schriftelijke, individuele en groepswerkvormen elkaar afwisselen. Taalvorming is interactief taalonderwijs: rondom de geschreven teksten en de taaltekeningen wordt altijd gepraat, over het onderwerp, over de tekst en tekening zelf, over manieren om iets te zeggen. Cruciaal bij taalvorming is een interessante inhoud.

Meer begrip

Samen proberen te begrijpen hoe iets precies is gebeurd en daar de beste woorden voor vinden: in een taalronde delen cursisten en begeleider hun ervaringen met elkaar. In de kring gebeurt dat eerst mondeling, maar na het schrijven bespreken we de teksten klassikaal. Tijdens zo'n nabespreking heeft weer iedereen een inbreng. De lezers bespreken met de schrijver of zij de tekst lezen zoals de schrijver hem bedoeld heeft en of zij voor

zich kunnen zien wat er staat. Daarbij geven de eigen ervaringen weer veel houvast: de schrijver weet immers precies hoe het was en wat er gebeurde. Als de lezers dat anders begrijpen, moet er dus iets veranderen aan de tekst. De lezers mogen vragen stellen en suggesties doen. De schrijver blijft de baas over zijn tekst en bepaalt welke suggesties wel en welke niet worden overgenomen. Door dat zo met elkaar te doen kijkt ieder even

naar de wereld vanuit het perspectief van de ander. Door het delen van elkaars ervaringen leren de deelnemers van elkaar hoe zij in de wereld staan, hoe mensen verschillend kunnen reageren op wat er om hen heen gebeurt, welke verschillende emoties dat oproept en hoe mensen daar mee omgaan. Vertellen en schrijven over eigen ervaringen leidt niet alleen tot meer taalbegrip, maar ook tot meer begrip voor elkaar.

Samen proberen te begrijpen hoe iets precies is gebeurd en daar de beste woorden voor vinden

Een eigen ervaring

Heb je zelf gehoord, geroken, geproefd, gezien, gevoeld, ervaren, gedacht of meegemaakt. Er

zijn verschillende redenen waarom eigen ervaringen het uitgangspunt zijn van elke taalronde:

Het is praktisch:

○ Iedereen heeft eigen ervaringen. Je hebt ze altijd bij de hand.

Zelfvertrouwen:

○ Niemand is deskundiger als het om jouw eigen ervaringen gaat dan jij zelf. Die zelfbeleefde momenten en gebeurtenissen zitten in je hoofd. Daar heb je beelden, geluiden en gevoelens bij. Die rijke bron geeft zoveel houvast bij het vertellen en schrijven. Eigenlijk hoef je niet meer te doen dan het beeld dat jij in je hoofd hebt zo te vertellen, dat een ander het voor zich kan zien en ook beelden in zijn hoofd krijgt. Niet alleen de verteller maar ook de luisteraars hebben een actieve rol in een taalronde. Die kunnen helpen het verhaal zo helder mogelijk te krijgen en de juiste woorden te vinden door vragen te stellen.

Zo leer je je verhaal beeldend te vertellen. Dat geeft zelfvertrouwen.

Taalontwikkeling:

○ Juist omdat je het zelf beleefd hebt, ben je gemotiveerd je verhaal zo te vertellen dat de ande-

ren precies begrijpen hoe iets ging of hoe iets was. Eventuele taalproblemen worden zo ondergeschikt aan de motivatie om iets te vertellen. Impliciet en expliciet wordt er gewerkt aan woordenschat, zinsbouw, formuleren en taalbeschouwing.

Of de deelnemers nu volwassenen, leerlingen of pubers zijn; die eigen ervaringen zijn een rijke bron waaruit iedereen eindelijk kan putten.

Zo tot het schrijven van teksten komen is een manier waar iedereen van kan profiteren. In het basisonderwijs pleit stichting Taalvorming ervoor de taalronde binnen de leerlijn schrijven als basislijn voor groep 1 t/m 8 in te zetten. Voordat leerlingen leren schrijven, starten we in groep 1 met de jongste kleuters met taal

rondes en gaan daarmee door tot en met groep 8. De nog niet geletterde jongsten maken van wat ze vertellen een taalteke-

ning, waar de leerkracht in een '1 op 1' bijschrijfgesprek het verhaal van het kind onder schrijft. In de hogere groepen schrijven de leerlingen zelf deze zogenoemde 'ervaringsteksten'. Ook bij laaggeletterde volwassenen is een dergelijke leerlijn te volgen.

Meerdere tekstgenres

Het is echter nodig om meerdere tekstgenres te leren schrijven. In het basisonderwijs breiden we het aantal tekstgenres vanaf groep 4/5 geleidelijk uit en koppelen we de taalronde meer en meer aan de zaakvakken en wereldoriëntatie. Bij laaggeletterde en/of anderstalige volwassenen hanteren we datzelfde principe: beginnen met de basislijn van ervaringsteksten en daarmee doorgaan. Pas als de cursisten daaraan toe zijn geleidelijk meer variatie in tekstgenres invoeren. Daarbij maken we altijd weer een koppeling tussen de eigen ervaringen en onderwerpen die daar iets tot ver buiten liggen.

Verhalende genres (doel: meeslepen, amuseren)

- Ervaring / vertelling
- Verhaal

Feitelijke genres (doel: informeren)

- Historie
- Verslag / beschrijving
- Procedure
- Verklaring / uiteenzetting

Evaluerende genres (doel: evalueren)

- Beschouwing
- Betoog

Tot besluit

Door in taalrondes met elkaar de teksten te bespreken, leren deelnemers kritisch naar eigen en andermans teksten te kijken. Ze leren dat een tekst nooit in een

keer goed hoeft te zijn, dat er verschil van mening kan zijn over welk woord of welke formulering en dat dat mag. En ze leren dat ze eigenaar zijn van hun eigen teksten.

Ook als de teksten daarna wat meer van de eigen ervaringen weg zijn, kunnen ze deze opgedane vaardigheden heel goed gebruiken.

Hieke van Til, is werkzaam bij de Stichting Taalvorming in Amsterdam.
Correspondentie: info@taalvorming.nl

Zie ook: www.taalvorming.nl

Verder lezen:

Suzanne van Norden, *Taal leren op eigen kracht*. Van Gorcum, 2009 (3^e druk).

Suzanne van Norden, *Iedereen kan leren schrijven*, Coutinho, 2014.

Lisa van der Winden, *'Het was niet makkelijk, maar ik deed het gewoon'*.

Werken aan mondelinge taalvaardigheid met taalvorming. In: *Les 184*, 2013